

دیوان ہون حسن انشا

اول صنایع کم ظہور اندی بہانہ بولدیم
شوال حوادث کم بیان اولور بو عالم دہم
بزلتن بی سنون طور دونی وسیہ فلک
کہ ہمال اولدونی ای گاہ اولدونی بدنام
اؤک موقع و جانی وحدوثی عالمک
بو تبدل بو تغیر کم اولور ہر سبب و شام
شعبہ سز بریان قاطور وجود صنایع
کہ کمال کھنڈن بولدی عالم انتظام
ہم صفاتیدر جویق و قدرع وسیع و بصر
ہم ارادہ ہم دخی اوراک در علم کلام
ڈانکس کلنڈہ عاجز اولدی عقل فردہ بین
وصفی صحراسنج قاصر قلدی وہم تر کام
کبرہای پردہ سبنا برہ زطن و خیال
برذراندہ عالم و جاہل خواصیل عوام

لوحش اتمہ سراسر ر بو جیت در اول
نہ نکس نہ جن و نہ انسان بولدیر کایول

XVI. Yüzyıl Şairlerinden

KÂDÎ MEVLÂNÂ HASAN VE DÎVÂNÎ

[İnceleme-Metin-Tıpkıbasım]

HAZIRLAYAN: HASAN DOĞAN

dünbugün
yarin

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

XVI. Yüzyıl Şairlerinden

KÂDİ MEVLÂNÂ HASAN VE DÎVÂNİ

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 238
Edebiyat: 109

ISBN 978-625-8371-33-8
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Hazırlayan:
Hasan Doğan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Editör:
Halil Batur

Baskı Hazırlık:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Egokitap (Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

XVI. Yüzyıl Şairlerinden Kâdi Mevlânâ Hasan ve Dîvânı

Hazırlayan: Hasan Doğan (Dr.); Editör: Halil Batur (Dr. Öğr. Üyesi)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

197 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 238)

ISBN 978-625-8371-33-8

1- Edebiyat 2- Dîvân

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu - Fatih / İstanbul
Tel.: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

EDEBİYAT

XVI. Yüzyıl Şairlerinden

KÂDİ MEVLÂNÂ HASAN VE DÎVÂNİ

[İnceleme-Metin-Tıpkıbasım]

Hazırlayan: Hasan Doğan

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

İçindekiler

Kısaltmalar 9

Ön Söz 11

Bölüm I

Hasan'ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eseri

1. Hayatı.....	15
2. Hasan'ın Edebî Yönü.....	26
2.1. Hasan'ın Sanat, Şiir ve Şair Hakkındaki Görüşleri	26
2.2. Hasan'ın Etkilediği Şairler ve Nazirecilik Yönü.....	30
3. Eseri.....	43

Bölüm II

Hasan Dîvânı'nın İncelenmesi

1. Şekil Özellikleri.....	45
1.1. Nazım Şekilleri.....	45
1.1.1. Kaside.....	45
1.1.2. Terkib-i Bendler.....	46
1.1.3. Gazeller	47
1.2. Kâfiye.....	51
1.3. Redif.....	55

1.4. Vezin.....	57
2. Dil ve Üslup Özellikleri	60
2.1. Anlatım Teknikleri.....	60
2.2. Edebî Sanatlar.....	62
2.3. Âyet ve Hadis İktibasları.....	69
2.4. Arapça Alıntılar, Atasözü ve Deyimler	74
2.5. Söz Tekrarları, İkillemeler ve Terkipler.....	76
2.6. Dil ve İmlâ Hususiyetleri	79
3. Dîvân'da Öne Çıkan Bazı Muhteva Hususiyetleri	82
Sonuç	89
Kaynakça	93

Bölüm III **Hasan Dîvânı**

1. Metin Kurulumunda İzlenen Yol.....	99
2. Dîvân Nüshasının Tavsifi	101
3. Transkripsiyon Alfabetesi.....	102
4. Transkripsiyonlu Metin.....	103
5. Tıpkıbasım	167

Ön Söz

Siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda Osmanlı Devleti'nin en güçlü yüzyılı olan XVI. yüzyıl, edebî anlamda da güçlü sanatçı ve şairler yetiştirmiş bir yüzyıl olarak yer edinmiştir. Söz konusu yüzyılda 66 yıl saltanatta kalan ve Batılı tarihçilerin “*Muhteşem Süleyman*” olarak andıkları Kanuni Sultan Süleyman (salt. 1520-1566) devrinde Osmanlı Devleti Batı'da Viyana sınırlarına kadar genişlemiştir. Kendisi de şair olan ve *Muhibbî* mahlasıyla şairler söyleyen Sultan Süleyman döneminde dîvan edebiyatı özellikle Anadolu sahasında güçlü şairler yetiştirmiştir. Bahse konu dönemde Azerî sahasında Fuzûlî, Anadolu sahasında ise Zâtî, Bâkî, Hayâlî, Taşlıcalı Yahyâ gibi şairler yetişmiştir. Bazı dîvan şairleri, zikrettiğimiz bu isimler gibi edebiyat tarihlerinde sıklıkla anılma ve dîvan oluşturarak şöhret bulma bahtıyarlığına erişememişlerdir. Bu çalışma, özel bir mahlas seçmemesi, şu an için elimizde mürettep ve mükemmel bir dîvanının olmaması nedeniyle edebiyat tarihlerinde yeterince yer bulamamış şairlerden olan *Mevlânâ Hasan* isimli şairin Dîvân'ı üzerinedir. Asıl mesleği kadılık olan *Mevlânâ Hasan*, şairlerinde de “Hasan” mahlasını kullanmıştır. Latîfî'nin de belirttiği üzere bu durum Hasan'ın bazı manzumelerinin başka şairlere atfedilmesine sebep olmuştur. Yine aynı nedenden kaynaklarda söz konusu şair ve hayatı hakkında da yeterli bilgi bulunmamaktadır.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesindeki incelemelerimiz esnasında kütüphane katalogunda “*Mecmua-i eş’âr kudemâyî şu’arâ*” ismiyle kayıtlı olan bir mecmua dikkatimizi çekti. Bahse konu mecmuayı incelediğimizde yazmada; “*Dîvân-ı Mevlânâ Hasan el-Kâdı*” ser-levhasıyla sunulan bir divan olduğunu fark ettik. Eser içerisinde yer alan Şehzade Mehmed (öl. 1543) mersiyesi nedeniyle XVI. yüzyıl şairi olduğuna kanaat getirdiğimiz Hasan ve Dîvân’ı ile ilgili henüz bir çalışma yapılmadığını fark etmemiz üzerine söz konusu Dîvân hakkında müstakil bir çalışma yapılabileceğine kani olduk. Fakat tespit ettiğimiz bu tek nüsha Dîvân, birtakım eksiklikler barındırıyordu. Zira eser mevcut şekliyle yalnızca “ra” harfine kadar yazılan gazelleri ihtiva ediyordu. Bu durum, bizleri özellikle XVI. yüzyılda tertip edilen şiir ve nazire mecmualarını taramaya sevk etti. Bu bağlamda *Pervâne Bey Mecmuası*, Edirneli Nazmî tarafından derlenen *Mecma’ü’n-Nezâ’ir* ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T2955 numarada kayıtlı *Câmi’ü’n-Nezâ’ir* gibi nazire mecmuaları taranmış ve bu mecmualarda “*Mevlânâ Hasan, Kâdı Hasan*” vb. başlıklarla verilen manzumeler bu çalışmaya dâhil edilerek eksik Dîvân tamamlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hasan’ın hayatı, edebî kişiliği ve Dîvân’ı değerlendirilmiştir. Bu bölümde öncelikle şair hakkında kaynaklarda nakledilen bilgiler ve manzumelerinde yer alan ipuçlarından şairin hayatı ortaya konmuştur. Ardından özellikle manzumelerinden hareketle Hasan’ın edebî hayatı, şiir anlayışı ve nazirecilik yönü irdelenmiştir. Son olarak da mevcut bilgilerimize göre Hasan’ın tek eseri olan Dîvân, genel hatlarıyla tanıtılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümü ise Dîvân’a odaklanmaktadır. Bu bölümde söz konusu Dîvân üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bölümde öncelikle Dîvân’da yer alan nazım şekilleri ele alınmış ve *Hasan Dîvânı*’ndaki manzumeler kâfiye, redif ve vezin zaviyelerinden incelenmiştir. Daha sonra ise eser dil ve üslup bakımından ele

alınmıştır. Bu bölümde son olarak ise Dîvân’da şiir diliyle nakledilen, XVI. yüzyıl Osmanlı toplumunun sosyal, ekonomik ve kültürel hayatıyla ilgili bilgi kırıntıları “*Dîvân’da Öne Çıkan Bazı Muhteva Hususiyetleri*” başlığı altında ele alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise Dîvân’ın transkripsiyonlu metni ortaya konulmaya çalışılmıştır. Metnin öncesinde, Dîvân metni hazırlanırken takip edilen yol, maddeler hâlinde sunulmuş ve eserin tespit edilebilen tek nüshası tanıtılmıştır. Eserin tek ve eksik bir nüsha olması, Dîvân metnini oluştururken birtakım zorluklar yaşamamıza neden olmuştur. Yukarıda değinildiği üzere Dîvân, mecmualarda yer alan manzumelerle tekmiil edilmeye çalışılsa da bazı eksikliklerin görülmesi normaldir. Teknoloji ve bilgi aktarımının günümüzdeki kadar gelişmediği yüzyıllarda mecmua müretteplerinin Hasan mahlaslı farklı şairlerin şiirlerini Mevlânâ Hasan’a atfetmeleri doğal kaşılmalıdır. Bu nedenlerden dolayı çalışmamızda birtakım eksiklik ve hataların, yanlış yorumlamaların olması muhtemeldir. Bu vesileyle çalışmadaki tüm kusurların bize, fayda ve güzelliklerin ise üzerimizde emekleri olan hocalarımıza atfedilmesi en büyük temennimizdir.

Böyle bir eserin ortaya çıkmasında en büyük pay sahibi hiç şüphesiz 2007 yılında kendilerini tanıma şerefine nail olduğum ve o tarihten itibaren yardımlarını hiçbir vakit esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Necip Fazıl Duru Beyefendilerdir. Lisans ve yüksek lisans yıllarımda kendilerinden ders alma bahtiyarlığına eriştiğim ve bu alanı sevmeme vesile olan Prof. Dr. Abdullah Eren Beyefendilere de gönül borcum olduğunu hassaten belirtmek isterim. Ayrıca tüm doktora eğitimim süresince iyi niyetleriyle her vakit yanımda olan Prof. Dr. Mehmet Kırbıyık Beyefendilere de içtenlikle teşekkür ederim. Çalışmamızın kemâle ermesinde büyük faydaları dokunan ve birikimlerinden çokça istifade ettiğim değerli büyüklerim Doç. Dr. Enes Yıldız ve Dr. Halil Batur’a da katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Her ne kadar kendilerinden uzakta olsam da varlıkları ve destekleriyle bana güç veren validem Hatice Hanım'a, aileme ve müstakbel eşim Rabia'ya gösterdikleri sabır için gönülden teşekkür ederim.

Tüm eksiklik ve kusurlarına rağmen bu çalışmanın klasik Türk edebiyatı sahasına katkı sağlaması ve yapılacak yeni çalışmalara kapı aralaması, bizleri ziyadesiyle bahtiyar edecektir. Çalışmadaki hataların tarafımıza bildirilmesinden memnuniyet duyacağımızı da özellikle belirtmek isterim.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Dr. Hasan DOĞAN
Ürdün/Amman, 2022

Kaynakça

- Abdurrahmân-ı Câmî (1341). *Dîvân-ı Kâmil-i Câmî*, (nşr. Hâşim Radî), Tahran: İntişârât-ı Pirûz.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2020a). "Hasan Paşa", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-pasa> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2020b). "Hasan, Hasan Paşa, Rum Mehmed Paşazâde", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-hasan-pasa-rum-mehmed-pasazade> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Alan, Ercan (2016a). "934 (1528) Tarihli Bir Belgeye Göre Rumeli'de Kadılık Müessesesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 46, Ekim 2016: 168-177.
- Alan, Ercan (2016b). "Yeni Bir Belgeye Göre XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Rumeli Sancakları, Kazaları ve Kadılar", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS)*, Yıl 4, S. 33, Kasım 2016: 337-377.
- Atik Gürbüz, İncinur (2020). "Hasan, Mu'îd Hasan Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-muid-hasan-celebi> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Ayverdi, İlhan (2008). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Canım, Rıdvan (haz.) (2018). *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ – Latîfî*, Ankara: KTB Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/60327,latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzamapdf.pdf?0> [erişim tarihi: 05.05.2022].

- Çavuşoğlu, Mehmet (1981). “Tevârüd”, *Dîvanlar Arasında*, Ankara: Umran Yayınları: 81-86.
- Çeltik, Halil (2004). *Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Devlet Arşivleri, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, H 01-02-954*, Kurum ve Yer Bilgisi: İE. EV. 1-46.
- Devlet Arşivleri, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, H 01-08-954*, Kurum ve Yer Bilgisi: İE. EV. 1-54.
- Devlet Arşivleri, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, H 29-12-953*, Kurum ve Yer Bilgisi: AE.SSÜL.I. 1-3.
- Dilçin, Cem (1983). *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- Donuk, Suat (haz.) (2017). *Hadâ'ıku'l-Hakâ'ik Fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik Nev'izâde Atâyî'nin Şakâik Zeyli - Nev'izâde Atâyî*, C.1, İstanbul: YEK Yayınları.
- Duman, M. Zeki – Altundağ, Mustafa (1998). “Hurûf-ı Mukattaa”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.19, İstanbul: TDV Yayınları: 401-408.
- Durmuş, İsmail – Saraç, M. A. Yekta (2003). “Leff ü Neşr”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.27, İstanbul: TDV Yayınları: 122-124.
- Ece, Selami (2002). “İktibas”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C.9, S.19: 39-53.
- el-Aclûnî, İsmâil b. Muhammed (1421). *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs*, C.I-II. (haz. Şeyh Yûsuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed). Dımaşku'ş-Şâm: Mektebü'l-İlmi'l-Hadis.
- Eren, Hulusi (2020). “Hasan, Mevlânâ Hasan”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-mevlana-hasan> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Ertek Morkoç, Yasemin (2003). *Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmiü'n-Nezâir'i*, Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Gıynaş, Kamil Ali (2022). “Mecmû'a (Pervâne Bey) (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü, 406)”. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, y.y. <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mecmu-a-pervane-bey-topkapi-sarayi-muzesi-kutuphanesi-bagdat-kosku-406-tees-688> [erişim tarihi: 05 Mayıs 2022].

- Gıynaş, Kamil Ali (haz.) (2017). *Pervâne Bey Mecmuası - Pervâne b. Abdullah*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi-pdf.pdf?0> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Gümüş, Ahmet Kemal (2019). *Câmi'ü'n-Nezâ'ir: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T2955) İnceleme, Metin, Çeviri*, Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Hâfiz-ı Şîrâzî (1372). *Dîvân-ı Hâfiz*, (nşr. Muhammed Rızâ Celâlî Nâ'inî – Nûrânî Visâl), Tahran: Çaphâne-i Tek.
- Hasar, Recep (2018). *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- İbn-i Yemîn-i Feryûmedî (1344). *Dîvân-ı Eş'âr İbn-i Yemîn-i Feryûmedî*, (nşr. Hüseyin Bâstânîrâd), Tahran: İntişârât-ı Kitâbhâne-i Senâ'î.
- İnciciyan, P. L. – Andreasyon, H. D. (1974). “Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası”, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S.2-3: 11-88.
- İpekten, Halûk vd. (haz.) (2017). *Heşt-Bihîşt – Şehî Beg*, Ankara: KTB Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hest-bihistpdf.pdf> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- İsen, Mustafa (haz.) (2017). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı – Gelibolulu Mustafa Âlî*, Ankara: KTB Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Kaçar, Mücahit (2015). “Klasik Türk Edebiyatında Kâfiye”. *Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu*, ed. Özer Şenödeyici, İstanbul: Kesit Yayınları: 37-53.
- Kalyon, Abuzer (2011). *Peşteli Hisâlî Metâlîü'n-Nezâ'ir (İkinci Cilt) İnceleme – Metin*, Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kaplan, Orhan – Kıyçak, Özgür (2021). “Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek Zu Berlin), Ms. Or. Oct. 3652 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.5: 1-175.
- Karahan, Abdülkadir (1980). “Trabzonlu Figânî'de Atasözleri ve Deyimler”, *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası: 43-53.

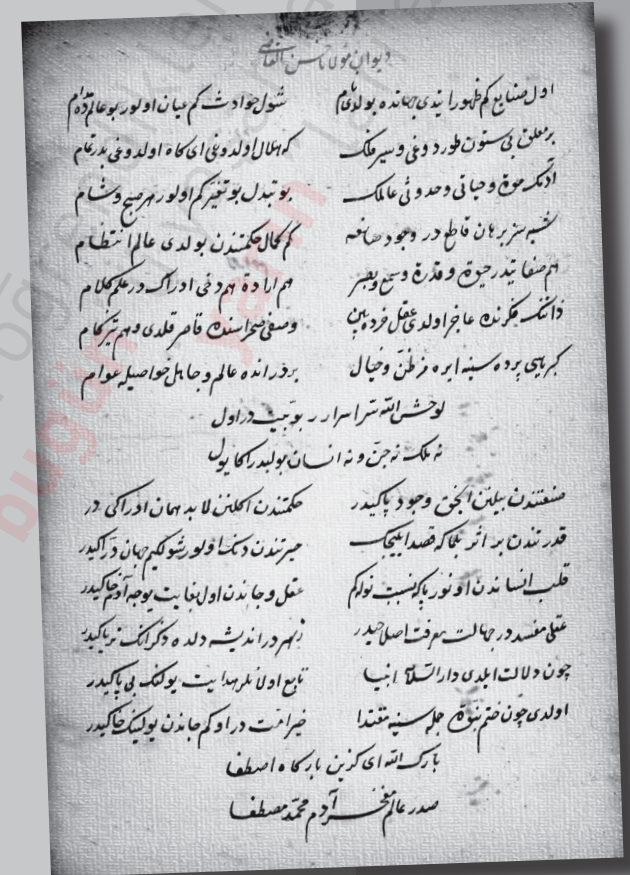
- Kaya, Bayram Ali (2011). “Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıklarımız Bakımından Önemi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.6, İstanbul 2011: 11-54.
- Kaya, Bilge (2003). *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Metâli’ü’n-Nezâ’ir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Keleş, Reyhan (2013). *Divan Şiirinde Lafzî Âyet ve Hadis İktibasları*, Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kemâl-i Hucendî (1372). *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, (nşr: Ahmed Karmî), Tahran: İntişârât-ı Mâ.
- Kılıç, Filiz (haz.) (2018). *Meşâ’irü’ş-şu’arâ – Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi*, Ankara: KTB Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Kınay Civelek, Nilay (2021). “Zekâya Bağlı Bir Sanat Hüsn-i Tahallüs ve Hayâlî Bey’in Gazellerinde Kullanımı”. *Turkish Studies - Language*, S.16(2), Haziran 2021: 1481-1491.
- Kiel, Machiel (2020). “Modon”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.30, İstanbul: TDV Yayınları: 222-224.
- Köksal, M. Fatih (2016). “Divan Şiirinin ‘Garib’leri II Kâfiyeler... Kâfiyeler”, *Yâ Kebîkeç – Mecmualar Arasında*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Köksal, M. Fatih (2017). *Edimeli Nazmî - Mecmaü’n-Nezâ’ir*, Ankara: KTB Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195954/mecmaun-nezair-edimeli-nazmi.html> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Köksal, M. Fatih (2018). *Sana Benzer Güzel Olmaz -Divan Şiirinde Nazire-*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Köksal, Mehmet Fatih (2020a). “Hasan”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-mdiki> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Köksal, Mehmet Fatih (2020b). “Âhî, Benli Hasan, Dilsiz Dânişmend”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahi-benli-hasan-dilsiz-danismend> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Küleççi, Numan (2003). *Edebî Sanatlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- Okumuş, Ömer (1993). “Câmî, Abdurrahman”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.7, İstanbul: TDV Yayınları: 94-99.
- Ördek, Şerife (2020a). “Aşçı-zâde Hasan, Hasan Çelebi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ascizade-hasan-hasan-celebi> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Ördek, Şerife (2020b). “Derviş, Hasan Çelebi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dervis-hasan-celebi> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Özer, İlknur (2012). *Mecmû’a-i Nezâ’ir (vr. 100b-150a) (H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme-Tenkitli Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özer, Mustafa (2007). “Tekirdağ-Saray’daki Osmanlı Dönemi Yapıları”, *Yöre Aylık Kültür Dergisi*, Yıl 8, S. 89-90-91-92 (Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım), Edirne: 57-85.
- Öztuna, Yılmaz (1989). *Kanûnî Sultan Süleyman*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Saka, Erdem (2019). “Nova Berde Gümüş Madenleri (1453-1600)”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 6, S. 4, Aralık 2019: 2337-2359.
- Saraç, M. A. Yekta (2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kâfiye*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Sungur, Necati (haz.) (1994). *Âhî Divânı*, Ankara: KB Yayınları.
- Sungurhan, Aysun (2020). “Hasan Çelebi, Kınalı-zâde”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-celebi-kinalizade> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Şahinoğlu, M. Nazif (2002). “Kemâl-i Hucendî”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.25, İstanbul: TDV Yayınları: 226.
- Taşkesenlioğlu, Lokman (2016). “Toplumun Bir Parçası Olarak Divan Şairleri ve Meslekleri”, *Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu (28-30 Nisan 2016) Bildiriler Kitabı*, Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları: 667-673.
- Tokmak, A. Naci (1999). “İbn Yemîn-i Tuğrâî”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.20, İstanbul: TDV Yayınları: 448-449.

- Topal, Ahmet (2017). “Klasik Türk Şiirinde Çâr-Ender-Çâr Şiirler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.60, Eylül 2017: 67-94.
- Tülücü, Süleyman (2007). “Nevâcî”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul: TDV Yayınları: 28-29.
- Usluer, Fatih (2009). Hurufilik –İlk Elden Kaynaklarla Doğuşundan İtibaren–, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yarçı, Güler (2017). “Saray’ın Tarihi”, *Memleket Pusulası: Saray*, ed. Özlem Sertkaya Doğan, Tekirdağ: Saray Belediyesi Yayınları: 67-122.
- Yavuz, Kemal – Yavuz, Orhan (haz.) (2016). *Muhibbî Dîvânı – Kânûnî Sultân Süleyman*, 2 C. İstanbul: YEK Yayınları.
- Yavuz, Kemal (2013). “Türk Şiirinde Nazire”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.10, İstanbul: Nisan 2013: 359-424.
- Yıldırım Demir, Sibel (2011). *Mecmû’â-i Nezâ’ir: Hasan Hüsnü Paşa N.(1031): 1b-50a İnceleme–Tenkitli Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Yılmaz, Kadri Hüsnü (2020a). “Ahî-zâde Hasan Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahizade-hasan-efendi> [erişim tarihi: 05.05.2022].
- Yılmaz, Kadri Hüsnü (2020b). “Hasan, Seyyid Hasan Efendi b. Şeyh Emir Ahmed Hayâlî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, y.y. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-seyyid-hasan-efendi-seyh> [erişim tarihi: 05.05.2022].

4. Transkripsiyonlu Metin

DİVÂN-I MEVLÂNÂ
HASAN EL-ĞÂDÎ

Dīvān-ı Mevlānā Ḥasan el-Ḳāḍī

- I -

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

1. Ol şanāyî' kim zuhūr itdi cihānda buldı nām
Şol havādiş kim 'ayan olur bu 'ālemde müdām
2. Bir mu' allaḡ bî-sütün turduğı vü seyr-i felek
Geh hilāl olduğı ey gāh olduğı bedr-i tamām
3. Ādemüñ mevt ü hayātı vü ḥudūşı 'ālemüñ
Bu tebeddül bu taḡayyür kim olur her şubḡ u şām
4. Şübhesüz bürhān-ı ḡatî' dür vücūd-ı şāni' a
Kim kemāl-i ḡikmetinden buldı 'ālem intizām
5. Hem şıfātıdur ḡay¹ ü ḡudret ü semî' ü başar
Hem irādet hem daḡı idrākdür 'ilm-i kelām
6. Zātınuñ fikrinde 'āciz oldı 'aḡl-ı ḡurde-bîn
Vaşfi şahrāsında ḡaşır ḡıldı vehm-i tîr-i kām

¹ Bu kelime metinde *ḡayāt* şeklinde yazılmıştır fakat bu şekilde okunduğunda vezin aksamaktadır.

DİVÂN-I MEVLÂNÂ ḤASAN EL-ḲÂDÎ

7. Kibriyâsı perdesine iremez zann ü hayâl
Birdür anda ‘âlim ü câhil havâş ile ‘avâm
8. Lev-ḥaşâ’llâh sırra esrâri rubûbiyyetdür ol¹
Ne melek ne cinn ü ne insân bulupdur aña yol

- II -

1. Şıfatından bilinen ancak vücûd-ı pâkidür
Ḥikmetinden aňlanan lâ-büd hemân idrâkidür
2. Ḳudretinden bir eşer bilmege kaçd idicek
Ḥayretinden denk olur şol kim cihân derrâkidür
3. Ḳalb-i insândan o nûr-ı pâke nisbet n’ola kim
‘Aql ü cândan ol be-ğâyet yüce âdem ḥâkidür
4. ‘Aklı müfsiddür cehâlet ma‘rifet işlâḥıdır
Zehrdür endîşe dilde zıkr anuñ tiryâkidür
5. Çün delâlet eyledi dârü’s-selâma enbiyâ
Tâbi‘ olanlar hidâyet yolunuñ bi-pâkidür
6. Oldı çün ḥatm-i nübüvvet cümlesine muḳtedâ
Ḥayr-ı ümmetdür o kim cândan yolunuñ ḥâkidür
7. Bâreke’llâh ey güzîn-i bâr-gâh-ı işṭifâ²
Şadr-ı ‘âlem mefḥar-i âdem Muḥammed Muşṭafâ

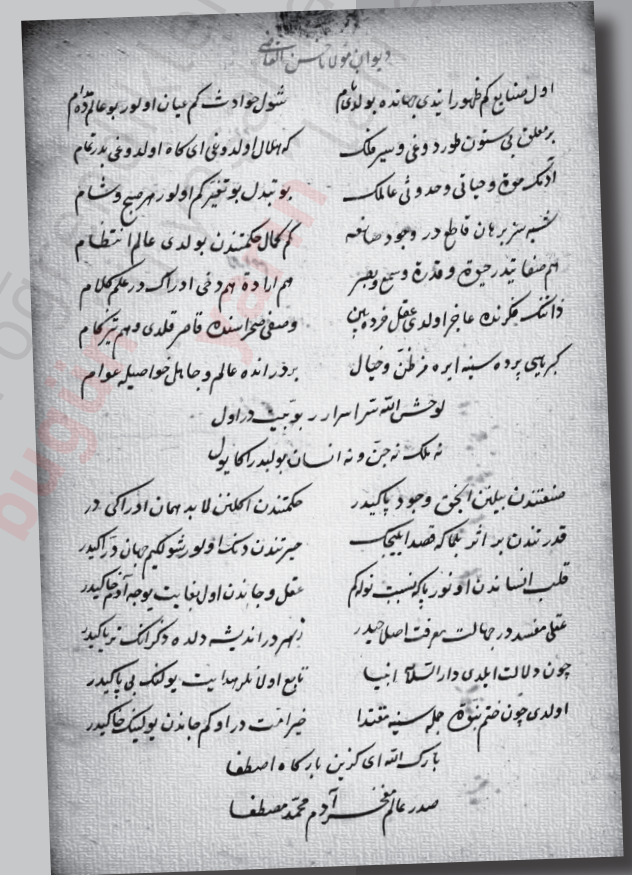
[4a]

- III -

1. Ey kim oldı peyk-râhuñ ḥazret-i Rûḥu’l-emîn
İki ‘âlemde maḳâmuñ oldı çarḥ-ı heftümîn

¹ لو حشى الله سرًا اسرار ربوبية : Allah rububiyetini/ilahlığını gizleseydi.

² Üstün/seçkin olma durumunu ifade eden Kur’ânî tabir. bk. Âl-i İmrân 3/33;42; el-İsrâ 17/40; el-Saffât 37/153; el-Zümer 39/4; el-Zuhruf 43/16.

دیوان مولانا حسن کاشانی

اول صنایع کم ظهورا نیدی جهانده بولویم
 برعلت بی ستون طور دوغنی و سیر ملک
 ادمک موقع و حیاتی وحدوثی عالمک
 ششم سز بر بان قاطع در وجود صانع
 هم صفاتید رجوع و قدر و وسیع و بصر
 ذاتک فکر کن عاقل اولدی عقل خرده بین
 کبرهای پرده سینه ابره فرطن و خیال
 بر ذر انده عالم و جاهل خواصیله عوام

لوحش الله سرا سر ارر بوجیت در اول
 نه ملک نه جن و نه انسان بولیدر کایول

صنفتدن بیلین اجتنی وجود پاکیدر
 قدر نندن بر اثر بلکله قصد ایلیک
 قلب انساندن او نور پاک نسبت نولم
 عقلی مفسد در جهالت معرفت اصلا حیدر
 چون دلالت ایلدی دارالاسلام انبیا
 اولدی چون ختم نبوت جمله سینه مقتدا
 حکمتدن اکملن لابد همان اورا کی در
 حیرتدن دینک اولور شوکیم جهان در اکیدر
 عقل و جاندن اول بنیابت یوجه آدم خاکیدر
 زهر در اندیشه دلد و کراکت نریاکیدر
 تابع اولان لمر هدایت یولک بی پاکیدر
 خیر امت در او کم جاندن یولکیت خاکیدر

بارک الله ای کزین بارگاه اصطفی
 صدر عالم بخش آدم محمد مصطفی

ای کم اولدی پیک راهیک حضرت روح الامین
 خط دیوان کمالک در علاج خلق عظیم
 و عوکلر رحمته ایردی قو خلق جهان
 بولدی یزب طیب ادب قده و مکدن
 برح او ادنی بوز و کدن پر در بدر منیر
 بوستان فاشقوج قاتک سه و روان
 بارگاه عصمتوکه ایلینکرت التجاب
 اولدی عالم ده معاک اولدی چرخ هفتین
 نقش عنوان جاکک رحمته للعالمین
 بمشکلر جنه دوندی روی زمین
 اولدی کعبه قبله شام بو تو جهدن همین
 درج لاهی سوز کدن طو بطلو در شین
 لی مع الله کلشنده عارک در پیمان
 اولدی لیر اندیشه دینی و عقبا دین

افزین خلق عظیموکه ای جان افزین
 کم حبیب ایدندی کند و بی سنی جان افزین

آل و او لادک منفاقی ایت قل لایتر
 صادق الوعد الامین حق یولنده ایم
 حضرت کدر هر شفای هر مطیع و عاصیه
 جمله اصحابک نجوم اهتدا در یار سول
 فقره فخر اندوگ اولدی دلیل تعجب
 خاندانک ملت اسلامه اولمشدر شیا
 لجم عصیان غرق ای شفیع المذنبین
 صاحب کوثر طیبک در حجت اعطینا یتر
 ذات پاک و صفه سین ایلطایا یتر
 عزتک اکی جهانن مؤمنه سولی یتر
 هر بری عهدن خلقه والی و لایتر
 عاشقه لابد نشان و عوبه معنی یتر
 آتاک اهل دینه مطلب اعلا یتر
 قل عنایت کم بلکدن بر نظر باجا یتر

شوکت کسری کسر ایلدی تیغ تنگ
 اندی قهر قیصری ویرانه خیل امگ

دوزدی هب آیین اسلامی چو یونیر کسند
 بوزدی رسم کوفی اصحاب جهانیکر کسند

KÂDÎ MEVLÂNÂ HASAN VE DÎVÂNÎ

Ger şorarsañ hâlini şâhum Hasan bi-çârenüñ
Vâdî-i hayretde qalmış bir garîb üftâdedür

XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden ve tüm Türk tarihinin en uzun edebî geleneği olarak kabul gören divan edebiyatı, sayısızca sanatçı yetiştirmiştir. Bu sanatçılardan nasibi olan şanslı isimler başta tezkireler olmak üzere biyografik kaynaklarda yer bulma bahtiyarlığına erişmişlerdir. Yeteri kadar şöhret bulmayan ve rağbet görmeyen bazı sanatçılar ise tarihin tozlu raflarına mahkûm edilmişlerdir.

Elinizdeki bu çalışmaya konu olan Kadı Mevlânâ Hasan da hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan isimlerdendir. XVI. yüzyıl ve Kanuni Sultan Süleyman (salt. 1520-1566) devri kadı ve şairlerinden olan Mevlânâ Hasan'ın mevcut bilgilerimize göre tespit edilebilen tek eseri Dîvân'ıdır. Kanuni'nin şehzadelerinden Şehzade Mehmed (öl. 1543)'in ölümü üzerine yazılan bir mersiye'nin de yer aldığı Hasan Dîvânı'nın tespit edilebilen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY03563 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Söz konusu eksik Dîvân nüshasının yanı sıra bazı nazire mecmualarında da Hasan'ın şiirlerine rastlanmaktadır. Mecmualardaki manzumeleriyle beraber 1 kaside, 4 terki-i bend ve 81 gazel olmak üzere Hasan'ın 86 manzumesini değerlendirdiğimiz bu çalışmanın alana fayda sağlamasını umuyoruz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-33-8

9 786258 371338